

Kooperatív módszerek alkalmazása az óvodai tevékenységek során

Gyakorló óvónőként mindig is fontosnak tartottam azoknak a módszereknek a használatát az oktató-nevelő munkám során, amelyek megfelelően motiválják a gyermeket, építenek belülről jövő érdeklődésre, a környező világ felfedezésére készítetik. Napjainkban a gyermekeket rengeteg inger éri, így ahhoz, hogy felkeltsük és fenntartsuk a figyelmüket, a tanulási motivációjukat, óvónőkként is folyamatosan változnunk kell, rugalmasnak és kreatívnak kell lennünk. Olyan módszereket előnyös alkalmazunk, amelyek játékosak, a cselekvésre épülnek, igénybe veszik az óvodáskorú gyermekek együttműködését, segítségnyújtásra nevelnek.

Ahhoz, hogy a felnövekvő nemzedék megtalálja a helyét a társadalomban, a gyermekeknek rendelkezniük kell a beilleszkedéshez szükséges képességekkel. Ezek kialakítását már az óvodai tevékenységek során el kell kezdenünk, hiszen az óvoda az első szocializációs színtér. Ezért fontos feladatunk, hogy a mindennapi tevékenységek során alkalmat teremtsünk arra, hogy a gyermekek gyakorolják az együttélés szabályait. Erre találtam alkalmasnak a kooperatív tanulási módszereket, hiszen alkalmazásuk révén érdemben megteremthetjük egy olyan nevelő környezet lehetőségét, mely elősegíti a gyermekek szociális képességeinek alakulását.

Az óvodai nevelési tevékenységem során megtapasztaltam, hogy a kooperatív módszerek alkalmazása az óvodai oktatásban kihívást jelent. Egyrészt meg kell változtatnunk az egész oktatásról alkotott felfogásunkat, hiszen a hagyományossal ellentétben a kooperatív módszereknél nemcsak a tevékenységek folyamata, hanem maga az óvónői szerepkör is megváltozik. Másrészt el kell döntenünk, hogy a kooperatív módszerek sokaságából melyek azok, amelyeket hatékonyan alkalmazhatunk az óvodáskorú gyermekek-nél. A kooperatív módszerek több felkészülést és időt igényelnek, de megéri: a foglalkozások látványosabbak, több cselekvési lehetőséget biztosítanak, a csoportmunkák révén együttműködésre, segítségnyújtásra nevelnek, ezáltal fokozatosan eltűnik a versenyszellem, az önös érdekeket a csoportérdek váltja fel.

A kooperatív munkát igénylő módszerek Spencer Kagan (2004) nevéhez fűződnek. A kooperatív tevékenységek esetében a hangsúly a közös munkán, az együttműködésen van. A gyerekek csoportokban tanulnak. Előnyös heterogén csoportokat alakítanunk, hiszen így a jó képességű gyerekek segíthetnek a gyengébben teljesítő gyerekeknek, akik esélyt kapnak arra, hogy a többiekkel együtt haladjanak. Az elért teljesítmények sikerélményhez juttatják a gyerekeket, ez növeli önbizalmukat, kritikai érzéküket. A csoport tagjai felosztják egymás között a feladatokat, s bár mindenki a saját munkájáért felelős,

együtt dolgoznak, segítik egymást. A csoport minden tagja felel azért, hogy mindenki elkészüljön a feladattal. Emellett minden gyermeknek fel kell szólalni, véleményt kell nyilvánítani, és meg kell tanulni egymás véleményét elfogadni (Kagan, 2004).

A kooperatív módszer alkalmazása az óvodai gyakorlatban

A kooperatív tevékenységek megszervezésének első lépése a csoportalkotás. A csoportok létszáma függ a feladattól, valamint a gyermeklétszámtól. A csoportok lehetnek 3-6 fősek, vagy dolgozhatnak párban is. Minél kisebbek a csoportok, annál jobban érvényesülnek a kooperatív munka pozitív hatásai. Fontos az is, hogy homogén vagy heterogén csoportot szeretnénk kialakítani. A csoportok kialakításának két formája van, lehet véletlenszerű és irányított is, de ebben az esetben is úgy kell megszervezni, hogy a gyermek számára véletlenszerűnek tűnjön. A csoportalkotás történhet különböző játékok, kiszámolók, puzzle-ok segítségével.

A kooperatív módszerek alkalmazásakor természetes munkazaj uralkodik, de második lépésként elengedhetetlen a szabályok ismerete. Ha valaki beszél, azt meg kell hallgatni csendben. Szerves része a kooperatív munkának a csendjel: ez lehet egy csengő, vagy akár kézemelés is. Ha az óvónő jelez, minden gyermeknek el kell hallgatni, és rá kell figyelni.

Az alábbiakban egy középcsoportos gyermekek számára szervezett foglalkozást mutatok be a kooperatív módszerek használatához.

Téma: Háziállatok

A foglalkozás típusa: Ismétlő-rendszerező

Csoport: Középcsoport

1. Bevezetés, a gyerekek ráhangolása a témára:

1.a. Füllentős játék:

Tapsolj, ha füllentek:

a farkas háziállat (H)

a tehén tejet ad (I)

a kutya szereti a szénát (H)

a cica testét szőr borítja (I)

Dobbants, ha füllentek:

a lónak négy lába van (I)

a disznó testét tollak borítják (H)

a juh kicsinye a bárány (I)

a kutyanak sörénye van (H)

Csettints, ha füllentek:

a kecske nem ad tejet (H)

a nyulak szeretik a répát (I)

a szamár vadállat (H)

a disznó szereti a makkot (I)

1.b. Csoportalakító játék:

Véletlenszerű csoportokat alakítunk. Háziállatokat tartalmazó kártyákat készítünk elő. Mindenki húz egy kártyát, és az ezen található állat hangjának utánzásával meg kell keresnie azt a csoportot, ahová tartozik. Így alakítunk ki négy csoportot (létszámtól függetlenül lehet 5-6 csoport is): ló, tehén, malac, nyúl csoportok.

2. A téma feldolgozása diákkvartett módszerrel:

A csoportok helyet foglalnak annál az asztalnál, ahol a csoportjuk jele szerepel. Minden csoport kap négy színes korongot: piros, sárga, kék, zöld. Csoportonként minden gyermek húz egy korongot, az lesz az ő színe. Először tisztázzuk a szabályokat: minden csapat kap egy feladatot; a csoport minden tagja részt kell vegyen a feladat megoldásában; meg kell győződni, hogy minden csoporttag tudja a feladatra a helyes megoldást, választ. Megbeszéljük a csendjelet: ha felemelem a kezem, mindenkinek el kell csendesülnie. Amelyik gyermek észreveszi, hogy felemeltem a kezem, ő is rögtön felemeli, ezzel jelezve társainak, akik nem veszik észre.

Ezután megbeszéljük a válaszadás módját. Egyszerre egy feladatot oldunk meg, megszabjuk rá az időt. A feladatmegoldás végét egy csengővel jelzem, ekkor mindenki abbahagyja a munkát. Megnevezek egy színt, és minden csoportból az a szín elmondja a csoport választát (Kagan, 2004).

A munkalapon egyforma feladatok szerepelnek minden csoport számára.

1. feladat: Miért tartjuk a tehenet, mi a haszna? Karikázd be a helyes választ!
2. feladat: Mi borítja a ló testét? Karikázd be a helyes választ!
3. feladat: Melyik állat nem háziállat? Karikázd be!
4. feladat: Kössétek össze a háziállatokat az eledelükkel!
5. feladat: Kössétek össze a háziállatokat a lakhelyükkel!

A válaszok után Körforgó módszer segítségével leellenőrizzük, hogy minden csoport jól válaszolt-e a kérdésekre. Minden csoport jobbra továbbadja a munkalapot a másik csoportnak, újra felolvasom a kérdéseket, és a gyermekek ellenőrzik a másik csoport válaszait.

3. Rögzítés az ablak módszerrel

A módszer lényege, hogy minden csoport kap egy lapot, melyen egy ablakhoz hasonló ábra van. Meghatározzuk a témát: minden csoportnak arról az állatról kell információkat adnia, amilyen csoportban van (Ló, Tehén, Malac, Nyúl). Az egyes részekre rajzoljuk a csoportokban levő gyerekek jeleit, hogy tudják, melyik ablakrészben kell dolgozniuk, majd megkérjük őket, rajzolják be a csoportjukat jellemző állat kedvenc eledelét.

Előzőleg előkészítettem különböző ételmet ábrázoló kártyákat. Második lépésben a csoport tagjai megbeszélnek a csoporttagok által felrajzolt eledeleket, és azokat, amelyeket közösen megszavaznak, kikeresik az asztalra helyezett kártyapakliból, és azok bekerülnek a középső ablakrészbe.

A csoportok egyenként átsétálnak a többi csoport asztalához, és leellenőrizzük közösen, hogy az adott csoport jól oldotta-e meg a feladatot.

4. Értékelési lehetőségek: Érintsd meg annak a társadnak a vállát, aki szerinted a legtöbbet dolgozott; érintsd meg annak az orrát, aki szerinted aktívabb lehetett volna; válaszd ki azt a hangulatjelet, ahogyan érzed magad: mosolygós, szomorú, unott, mérges, álmos.

Bár nem lehet kizárólagosan csak kooperatív módszereket alkalmazni az óvodai mindennapi gyakorlatban, mégis arra buzdítok minden pedagógus kollégát, hogy építse be ezeket a módszereket akár a hagyományos tevékenységekbe is, hiszen általuk érdekesebbé, színesebbé varázsolhatjuk a gyermekek óvodai életét, növelhetjük tevékenységünk hatékonyságát. A hagyományos oktatási módszerekről áttérni a kiscsoportos, együttműködést igénylő módszerekre nem könnyű feladat, de mindenképp megéri. Erős a szociális tanulás lehetősége, a gyerekek kapcsolatokat teremtenek, könnyebben kommunikálnak, segítik társaikat, és alkalmazkodnak egymáshoz.

Irodalom:

Bugja Boglárka (2012): *Hagyományos és alternatív módszerek ötvözete a hatékonyságért az integrált foglalkozásokon*. I. fokozati tudományos dolgozat, Kézirat.

Kagan, S. (2004): *Kooperatív tanulás*. ÖNKONET, Budapest.